

Nytt om Skola

Provnummer 24 november 2008

Skriftliga omdömen

Jag tror att alla skolor idag brottas med uppdraget att skriva skriftliga omdömen i samtliga ämnen om samtliga elever. Frågorna är många.

Hur detaljerade ska omdömena vara? Räcker det med ett sammanfattande omdöme i ämnet, eller ska man lämna ett omdöme i varje "huvudmoment"?

Hur ska omdömet utformas? Som ni kan läsa i en av notiserna i detta nummer säger de flesta rektorer nej till att enbart använda en bokstav eller en siffra. Men ärligt talat, hur stor skillnad är det på att använda en bokstavsskala och att ha tre-fyra standardiserade formuleringar, som "nått målen", "på väg att nå målen" och "inte nått målen"? Är det inte bara två sätt att säga samma sak?

Om man nu går ifrån standardiserade skalor, oavsett om de uttrycks i symboler, som bokstäver eller siffror, eller i standardiserade fraser, råkar man ut för nästa problem. Vilken typ av språk ska vi använda?

Här är vi inne och tangerar en av de diskussioner som dök upp i den professionaliseringsdebatt vi hade på 1990-talet. Ett av kriterierna för att räknas som en professionell yrkesgrupp är att man har ett gemensamt professionellt språk för att beskriva sin yrkesgränning. Har vi det i skolan?

I arbetet med skriftliga omdömen och individuella utvecklingsplaner testas det. Rektorer jag känner talar ibland om detta som ett problem på den egna skolan. När klassläraren eller mentorn samlar in yttranden inför utvecklingssamtalen dyker fraser som "Allt är OK", "Jobba på som förut" och "Ge järnet!" upp.

Jag tror att vi här har ett angeläget utvecklingsområde för skolan, att skärpa vårt språkbruk i kontakterna med elever och föräldrar, framför allt när det gäller vår förmåga att beskriva elevernas kunskapsutveckling i relation till målen i kursplanerna.

Den första delen av detta arbete är att säkerställa att vi själva har styrdokumentet i ryggmärgen, att vi förstår grundtanken i läroplan och kursplaner. För om vi inte gör det hur ska vi då kunna bedöma om eleverna nått dit?

Därefter handlar det om att öva sig i att beskriva elevernas måluppfyllelse. Jag har inget facit för hur det ska se ut, men jag tror att en väg dit är att vi låter lärare träffas och jämföra sina egna beskrivningar och mål för eleverna med andras. Metoden att mötas som "kritiska vänner" och i en öppen atmosfär granska varandras arbete med målet att förbättra samtligas är en för mig oöverträffad form för att utveckla skolan.

(Termen "kritiska vänner" användes regelbundet i det nationella projektet Attraktiv skola, och var en av grundtankarna i projektet.)

Nytt om Skola

ges ut av

LaKi Skriverier HB

Stallgatan 7

464 32 MELLERUD

E-post:

nytt-om-skola.laki@telia.com

Redaktör och ansvarig utgivare:

Lars Nilsson

Medhjälpare: Kickie Teveborg

Kompletterande material finns på

Nytt om Skolas webbplats

www.lakiskriv.se

Lösenord: Meddelas i det första

ordinarie numret

Beslut

Fler nationella prov

Regeringen beslutade 30 oktober om en utökning av antalet nationella prov. Årskurs 3 får prov i svenska/svenska som andraspråk och matematik. Alla grundskolor ska i vår delta i en utprovningssomgång och proven införs formellt från och med läsåret 2009/2010.

De nationella proven i årskurs 5 blir obligatoriska från och med våren 2009.

De nationella proven i årskurs 9 utökas med prov i biologi, fysik och kemi. Proven testas våren 2009 och blir obligatoriska från och med läsåret 2009/2010.

(PrM RK 30.10)

Nej till skadestånd

Högsta domstolen (HD) har prövat ett fall där en behörig textillärare nekades tjänst av en kommun i Norrland. Efter att en förvaltningsdomstol slagit fast att det var fel av kommunen att anställa en obehörig när det fanns en utbildad lärare att tillgå vände sig textilläraren till tingsrätten med begäran om skadestånd.

Tingsrättens avslag överklagades till hovrätten som gav läraren rätt. HD ändrar hovrättens dom. Rätten skriver att skollagens syfte att eleverna ska få bra undervisning går före och att en behörig lärare inte automatiskt har rätt till tjänst.

Rätten konstaterar att kommunen i och för sig gjort fel, men att felet inte varit tillräckligt grovt för att ge rätt till skadestånd. HD accepterar kommunens förklaring att läraren inte var tillräckligt kompetent. Man skriver att det inte var säkert att läraren hade fått anställningen även om kommunen inte anställt den obehöriga.

(DS nr 35, LT, SV nr 18, DN 30.10)

Förslag

Betygsproposition

Regeringen överlämnade i början av november sin proposition om ett nytt betygssystem för samtliga skolformer. Merparten av det som förslås i propositionen har varit känd sedan tidigare, och offentliggjors i samband med utspel av Jan Björklund. Den stora nyheten nu är tidpunkten för reformen.

En kort sammanfattning av förslaget:

- * I grunden införs en sexgradig betygsskala, A-F, där A-E betecknar godkänt och F underkänt. Elever som varit frånvarande så mycket att det inte går att bedöma deras kunskaper får ett streck i betyget. I särskolan ska vare sig F eller streck användas.
- * Det ska utarbetas nationella betygs-kriterier för betygsstegen A, C och E. För dessa steg gäller att eleven ska ha uppnått samtliga kriterier för att få betyget. B och D blir "mellanbetyg" för dem som nått övervägande delen av kriterierna för ett högre betyg.
- * De nya betygen ska införas parallellt med att det införs

nya kursplaner i respektive skolform, vilket troligen innebär att de är i funktion tidigast läsåret 2011/12.

Jan Björklund säger att kraven för att få det högsta betyget höjs med det nya systemet.

Propositionen anger inte från vilken årskurs betyg ska sättas, men regeringen skriver att man kommer med en proposition om att de ska ges från och med årskurs 6.

(Prop 6.11, DN, GP, NWT 7.11, LT nr 18)

(En utförligare sammanfattningen av propositionen kommer att vara tillgänglig för abonnenter på Nytt om Skolas webbplats.)

Stoppa intagningen

Läroverstyrelsens utredningen lägger sitt förslag 3 december. Enligt planerna ska den nya utbildningen starta hösten 2010. Redan nu förespråkar personer i utredningen att lärarutbildningarna ska få införa antagningsstopp under ett år för att ges möjlighet att bygga upp den nya utbildningen. Alternativet vore att skjuta upp införandet av den nya utbildningen något år.

Sedan tidigare är känt att utredningen har som uppdrag att föreslå flera olika lärarexamina och att man ska föreslå återgång till "stadielärartänkande".

(SV nr 18)

(En sammanfattning av utredningens förslag kommer i Nytt om Skola i januari, med en fördjupande analys på webbplatsen.)

Moderata förslag

En arbetsgrupp inom Moderaterna föreslår att grundskolan ska bli tioårig. Förskoleklassen blir då obligatorisk och får status av årskurs 1. Tiden för sexåringarna utökas från tre till fyra timmar om dagen. Lärarna för åldersgruppen ska vara utbildade i läs- och skrivutveckling.

Partiet vill också höja undervisningstiden för eleverna i årskurs 7-9 och i gymnasiet. Detta sedan en undersökning visat att svenska tonåringar har kortare skoldagar än jämnåriga i andra europeiska länder.

(DN, NWT 3.11, SVT-text 15.11)

Rektorslyft

En arbetsgrupp inom Centerpartiet föreslår att det ska skapas ett "rektorslyft" genom vilket rektorer ska erbjudas utbildning i ledarskap. Utbildningen ska anpassas till det individuella behovet, och den ska till exempel kunna bestå av någon av de ledarskapsutbildningar som används inom näringslivet.

(SvD 16.11)

Kvalitetsinstitut

Regeringen är på gång att tillsätta en utredning som ska utreda de stora skolreformerna, som kommunaliseringen av lärtjänster och valfrihetsreformen. Ett resultat kan bli ett kvalitetsinstitut som ska utvärdera stora systemförändringar i skolan.

Utredningen ska dessutom analysera hur praxisnära forskning bättre ska spridas till skolorna, och vilken sådan forskning som finns.

(SV nr 18)

Mer tävlingar

En moderat arbetsgrupp vill tillsätta en ny kommission. Den ska ha som uppgift att stimulera talangfulla elever och att belöna duktiga pedagoger. Kommissionen ska bestå av representanter för olika sektorer i samhället. De ska komma med idéer och leta efter goda exempel.

Gruppen pekar på att det redan idag finns många stimulationsmedel för eleverna, som olika former av stipendier, och den populära tävlingen "Vi i femman".

Moderaterna ser gärna fler kunskaps tävlingar, likt de amerikanska nationella stavningstävlingarna, "Spelling Bee". Mats Gerdau, medlem i arbetsgruppen, föreslår en "Vi i sexan stavar". Han för också fram tankar kring nationella uppsatstävlingar. (SvD 19.11)

Rapporter

Lägesrapport

Skolverket lämnade 3.11 sin lägesrapport till regeringen. Verket lyfter framför allt fram tre faktorer:

- * Antalet elever minskar under de närmaste åren, samtidigt som antalet fristående skolor ökar. Verket pekar på risken för att skolor, både kommunala och fristående, kommer att tvingas att stänga. Eftersom kommunerna är skyldiga att ta emot eleverna om en fristående skola stänger måste kommunerna "ha beredskap för att med kort varsel ta emot många nya elever".
- * Trots att andelen elever i grundskolan som har fullständiga betyg ökar anser Skolverket att det fortfarande är för många som inte når målen. Man pekar bland annat på att andelen som inte har fullständiga slutbetyg ökar i gymnasieskolan. Skolverket vill att skrivningarna om elevers rätt till stöd ska skärpas i den nya skollagen. Samtidigt konstaterar man att hög frånvaro är den främsta orsaken till icke fullständiga betyg.
- * Skolverket oroas av att grupperna på fritids blir allt större och att personaltätheten sjunker. Verket anser att "regeringen måste uppmärksammas på behovet av kvalitetshöjande åtgärder i fritidshemmen".

Diskriminering

Diskrimineringsombudsmannen, DO, skriver i en rapport att de nationella minoriteterna diskrimineras i skolan. Representanter för minoriteterna säger att de upplever diskrimineringen som "återkommande inslag i vardagen, såväl inom skolan som i kontakter med olika myndigheter". DO citerar Europarådets kritik av bristande tillgång till modersmålsundervisning för minoriteterna.

DO vill att regeringen höjer sin ambitionsnivå när det gäller nationella minoriteter och att lagstiftningen kring dem ska utgå från ett rättighetsperspektiv.

DO vill också att det snabbt ska vidtas åtgärder för att öka antalet lärare i minoritetspråk, och att kommunerna ska vara skyldiga att anordna undervisning i språken. Detta bör underlättas genom att kravet på att man ska ha lämplig lärare slopas.

Parallellt vill DO att Skolverket får i uppdrag att ta fram läroedel på minoritetsspråken.

Hela rapporten finns på www.do.se

(DO 7.11, GP 8.11)

Systematik ger resultat

Brottsförebyggande rådet ligger bakom en internationell undersökning baserad på 59 vetenskapliga rapporter om åtgärder mot mobbning från de senaste 25 åren. Rapporterna visar att skolor genom systematiskt och långsiktigt arbete kan minska mobbningen med 20 %.

Föräldrautbildningar, rastvakter, kamratstödssystem, regler och disciplinåtgärder är exempel på sådant som aktivt motverkar mobbning. Bäst är effekten om man riktar arbetet mot elever som är 11 år och äldre. (LT nr 17)

Inte bara siffror

Lärarnas Tidning har tillfrågat 350 rektorer, samtliga medlemmar i Lärarförbundet, om hur de skriftliga omdömena kommer att se ut på deras skolor. Bara 2 % har beslutat om att inför ett system med enbart siffror eller bokstäver. På de flesta skolor kommer måluppfyllelsen att beskrivas i ord. Ofta kommer omdömena att kompletteras med nyanserade beskrivningar av hur elevernas kunskaper har utvecklats. (LT nr 18)

Hörselproblem

Nästan 4 000 pedagoger i förskola, fritidshem och skola har svarat på en enkät genomförd av läkare vid Akademiska universitetssjukhuset i Uppsala. Cirka 25 % uppger att de har hörselproblem, drygt 20 % att de lider av tinnitus och nästan 30 % av de är trötta i rösten.

Parallellt har bullermätningar gjorts och de visar på en genomsnittlig ljudnivå på 70 decibel, vilket motsvarar ljudet från en dammsugare. Man fann exempel på ljudnivåer på över 85 decibel, en nivå som innebär att man enligt arbetsmiljölagen måste ha hörselskydd. (GP, NWT 10.11)

Sämre resultat för åldersblandat

Två forskare vid Uppsala universitet har undersökt hur skolresultaten påverkas av att eleverna går i åldersblandade klasser. Som grund har man haft offentliga data från 8 500 elever som följts från årskurs 3 till 9.

I studien kommer man fram till att elever som i årskurs 4-6 gått i åldersblandade klasser i årskurs 6 klarar sig sämre på kognitiva tester än elever som gått i åldershomogena klasser. Detta gäller oavsett kön och om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund. Däremot är skillnaderna borta i slutbetygen efter årskurs 9. (LT nr 18)

Få datorer

På uppdrag av Microsoft har Synovate tillfrågat 300 skolledare i grundskolan om datortillgången för lärarna. Enligt undersökningen saknar varannan lärare tillgång till egen tjänstedator. Färre än så har möjlighet att hemifrån koppla upp sig mot skolans datanät. (SR 13.11)

Kvalitetsindex

Svenskt Kvalitetsindex undersöker hur nöjda svenskarna är med olika delar av samhällsservicen. I 2008 års undersökning ligger tandvården högst, med ett värde på 79,5. Förskolan kommer som nummer två med 75,5, en liten höjning sedan 2007. Gymnasiet får 68,4 (+0,5) och grundskolan 86,2 (+2,7).

Hela undersökningen med kommentarer finns på www.kvalitetsindex.se (SvD 17.11)

Åsikter

Bristande yttrandefrihet

Metta Fjellkner skriver en debattartikel i GP 14.11 utifrån en undersökning gjord av LR och Utbildningsradion om hur lärare uppfattar sin yttrandefrihet. 53 % av lärarna i kommunala och 70 % i fristående skolor är rädda för att uttala sin kritik mot skolan offentligt. 20 % av lärarna i friskolorna är rädda för att avskedas om de vänder sig till media. *"Det är fullständigt ohållbart att lärare, som själva ska undervisa om demokratins förutsättningar och yttrandefrihetens grunder, upplever en så repressiv miljö på sin arbetsplats."*

Fjellkner påpekar att alla lärare, oavsett om de är anställda i fristående eller kommunala skolor, arbetar i en skattefinansierad verksamhet. Därför är det märkligt att de lyder under olika lagstiftning. Hon pekar på sjukvårdens lagstiftning, där personal har skyldighet att anmäla missförhållanden, som ett sätt att lösa detta.

Fjellkner menar att lagstiftningen kring skolan *"överhuvudtaget inte hängt med utvecklingen. Regeringen verkar dessutom inte vilja ta tag i problematiken."* Hon anser att detta måste beaktas när man arbetar fram en ny skollag. *"Det måste också bli skolinspektionens uppdrag att vaka över att även denna aspekt uppfylls av samtliga huvudmän på skolområdet."*

Vad förstår sjuåringen?

Christina Friborg, lärare, skriver i LT nr 18 om sina erfarenheter av det senaste utvecklingssamtalet med den egna sjuåringen. Sonens lärare hade graderat hans insatser från A till C i alla ämnen. Friborg undrar två saker utifrån detta.

Jan Björklund förespråkar tydlighet. *"Ja, men att då från ena stunden till den andra låta lärare, som aldrig sysslat med betygssättning tidigare och som inte har fått lära sig det i sin utbildning, skriva omdömen utan färdiga kriterier eller mallar – hur tydligt blir det?"*

"På vilket sätt är det tydligare för en sjuåring att få veta att man är C i svenska än att höra att det vore bra om man tränade på skillnaden mellan m och n när man läser hemma?"

Obs! Detta är ett provnummer av NYTT OM SKOLA. Vi förbehåller oss rätten att göra vissa förändringar av layouten och annat inför det första ordinarie numret 12 januari 2009. Kom gärna med synpunkter till oss. E-postadressen finns på framsidan.

Övrigt

Överklagar domslut

BEO krävde för drygt ett år sedan en kommun på 25 000 kr i skadestånd för en elev som av sin slöjdlärare fick en spånsug upptryckt i ansiktet och i munnen. Kommunen ansåg att skadeståndet var för högt. Både tingsrätt och hovrätt höll med och sänkte skadeståndet till 5 000 kr. Ett skäl har varit att det handlat om en enstaka händelse, ett annat att ett skadestånd i ett brottmål av detta slag skulle ligga på denna nivå.

BEO överklagar hovrättens dom. Han anser att skadestånd i ärendet som hänför sig till elevskyddslagen måste ligga högre än i brottmål om lagen ska få effekt.

(DS nr 36)

Försök med extraår

Tre skolor i Stockholm kommer i höst att förekomma gymnasieutredningens förslag om att slopa det individuella programmet. Skolorna kommer att erbjuda elever som inte är behöriga att söka gymnasieskolans ettionde grundskoleår. Eleverna kommer där att få hjälp av behöriga grundskollärare med de ämnen de inte klarat tidigare. Politikerna räknar med att cirka 200 elever kommer att nappa på erbjudandet.

(SvD 22.11)

Protester i Italien

30 oktober höll 90 % av Italiens skolor stängt och i Rom demonstrerade närmare en miljon människor i protest mot de förändringar som väntar de italienska skolorna. Parlamentet har antagit en budget som innebär drygt 80 miljarder mindre till utbildningen. 130 000 lärartjänster i grundskolan försvinner. Grundregeln ska vara en lärare per klass.

(DN, GP 31.10)

Förkortningar i detta nummer

PrM = Pressmeddelande

RK = Regeringskansliet

DS = Dagens Sambälle

DN = Dagens Nyheter

LT = Lärarnas Tidning

GP = Göteborgs-Posten

Prop = Proposition

NWT = Nya Wermlands-Tidningen

SV = Skolvärlden

SvD = Svenska Dagbladet

SR = Sveriges Radio

SVT = Sveriges Television

BEO = Barn- och elevombudsmannen